

Маја Димитријевић

Читанка

Српски језик
за први разред основне школе

ЧИТАНКА

Српски језик за први разред основне школе

Ауторка

Доц. др Маја Димитријевић

Илустрације

Јован Укропина

Илустрација на насловној страни

Јован Укропина

Рецензенти

Проф. др Далиборка Пурић, Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу

Снежана Селенић, ОШ „Ђорђе Крстић“, Београд

Ана Младеновић, ОШ „Ратко Вукићевић“, Ниш

Стручна консултанткиња за дидактичко обликовање

Јелена Јоксимовић, психолошкиња, Центар за промоцију науке, Београд

Издавач

Вулкан издаваштво – Вулкан знање

Господара Вучића 245

Београд

www.vulkanznanje.rs

За издавача

Мирослав Јосиповић, Ненад Атанасковић, Саша Петковић

Директор

Нада Осмајић

Главни уредник

Марина Обрадовић

Уредништво

Вулкан знање

Лектура и коректура

Светлана Курћубић Ружић

Јелена Добриловић

Ликовни уредник

Предраг Ивановић

Графичко обликовање

Вулкан знање

Дизајн корица

Слободан Стојичић

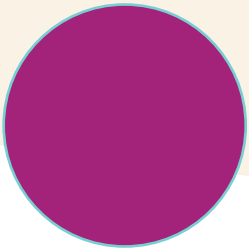
Штампа

Тираж

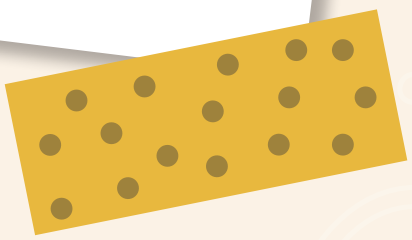
ISBN

Copyright © Вулкан издаваштво, Вулкан знање, Београд, 2022

Ниједан део ове књиге, ни у целини ни у деловима, не сме се умножавати, прештамповати или на било који начин дистрибуирати, укључујући и фотокопирање, снимање и сл., без дозволе аутора и издавача. Сва права задржана.

У твојој првој читанци налазе се лепе
песме и приче.
Овде ћеш пронаћи и друге занимљиве
текстове за децу.
Читај, размишљај и разговарај о њима.
Играј се речима и сликама.
Учи и примени правила о писању.
Замишљај, маштај и уживај у читању.

САДРЖАЈ

ДАЛЕКО ЈЕ ЈОШ ДО ЈУНА

Јесења песма , Душан Радовић	10
Срећна Нова година , Душан Радовић	12
Зимска песма , Јован Јовановић Змај	14
Пролетња зора , Војислав Илић	16
Ветар сејач , Мира Алечковић	18
Пролеће , Воја Царић	20
У гостима , Десанка Максимовић	22
Ливадско звонце , Десанка Максимовић	24
Обнављалица	26

ЖИВОТИЊСКО ЦАРСТВО

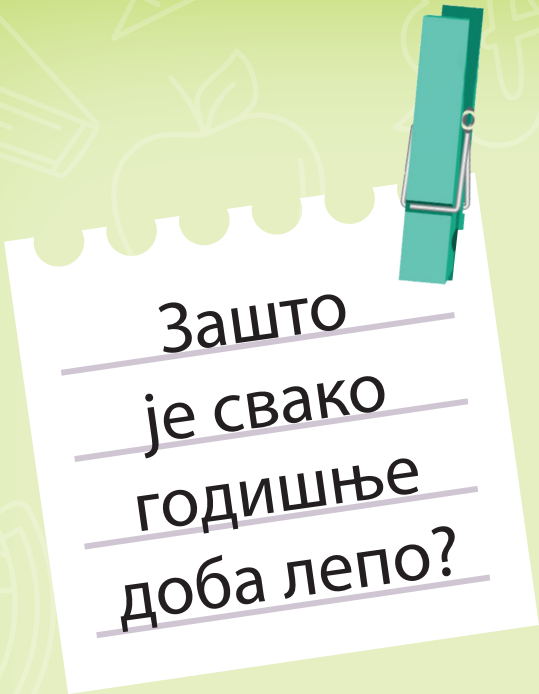
Ја сам чудо видео , народна песма	30
Голуб и пчела , народна прича	32
Лисица и гавран , народна басна	34
Вук Стефановић Караџић	36
Два јарца; Две козе , Доситеј Обрадовић	38
Мрави , Гвидо Тартаља	40
Китова беба , Гвидо Тартаља	42
Хвалисави зечеви , Десанка Максимовић	44
Јежева кућа , Бранко Ћопић	46
Обнављалица	68

ШТА СВЕ ДЕЦА ЗНАЈУ

Деца су украс света , Љубивоје Ршумовић	72
Јоца вози тролејбус , Драган Лукић	74
Сликар , Бранислав Лазаревић	76
Постеља за зеку , Гвидо Тартаља	78
Дете , Љубивоје Ршумовић	80
Дум-дум Оливер и његов бубањ , Игор Коларов	82
Није лако бити дете , Драгомир Ћорђевић	86
Ноћни ћошак , Весна Ћоровић Бутрић	88
Неће увек да буде први , Александар Поповић	92
Обнављалица	96

ШКОЛСКЕ ЗГОДЕ

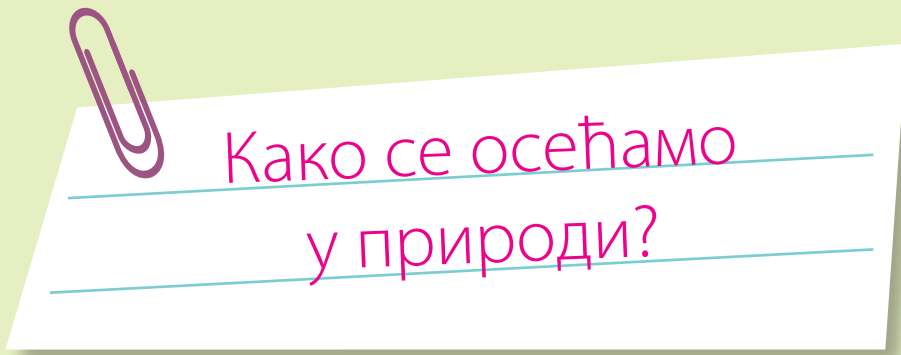
Ау што је школа згодна , Љубивоје Ршумовић	100
Први дан у школи , Бора Ољачић	102
Свети Сава и ђаци , народна прича	106
Свети Сава	108
Дан кад је јутро било слово , Ђуро Дамјановић	110
Зна он унапред , Гвидо Тартаља	114
Тужибаба , Душан Радовић	118
Два друга , Лав Николајевич Толстој	124
Добар друг ти вреди више , Перо Зубац	126
Обнављалица	128
ОБЈАШЊЕЊА ВАЖНИХ ПОЈМОВА	130
РЕЧНИК	132

Зашто
је свако
годишње
доба лепо?

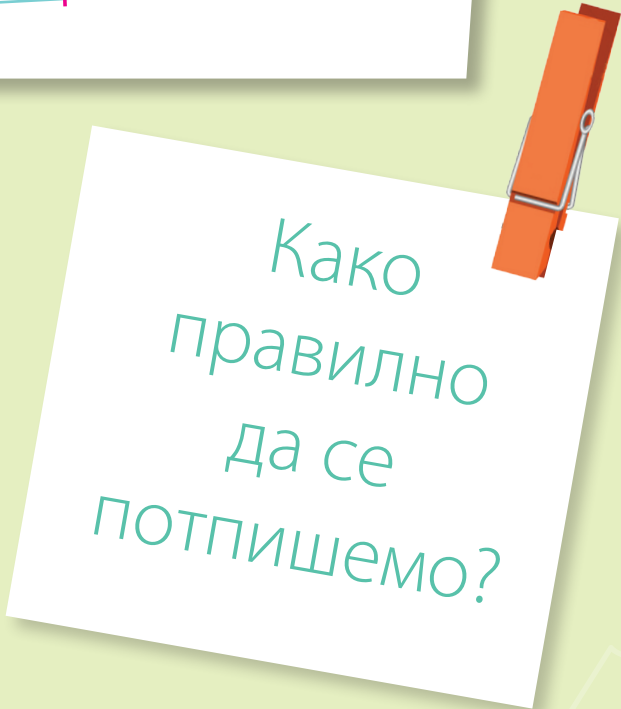
Шта је
песма?

Како се осећамо
у природи?

Шта је
загонетка?

Како
правилно
да се
потпишемо?

**Далеко је
још
до јуна**

Јесења песма

Све је пошло наопачке
за врапце и мачке,
кад је јесен окачила
своје жуте **значке**,
кад је ветар запевао
новембарске **тачке**...

Пажња! Пажња!
Велика јесења **купопродаја**!

Продајемо сунцобране
– купујемо кишобране!
Продајемо старо лишће
– купујемо пахуљице!
Продајемо тротинете
– купујемо санке!
Купујемо **шубаре**
– продајемо машне!

Продаћемо **сокне**
– купићемо рукавице.
Продаћемо **сејалице**
– купићемо грејалице.
Продаћемо сладолед
– попићемо чај.

Јер:
Све је пошло **стрмоглавце**
за птице и цвеће,
кад је сунце одустало
на кров да нам слеће.
Као да је жуто љуто,
као да нас неће!

Душан Радовић

значка – мали метални предмет са иглицом који се качи на одећу

тачка – наступ на приредби

купопродаја – куповина и продаја

шубара – капа од крзна

сокне – кратке чарапе

сејалица – машина за сејање

стрмоглавце – главом надоле, наглавачке

Шта су жуте значке у овој песми? Где их је јесен окачила?
Какав је ветар у новембру?
Шта се догодило са сунцем? Зашто изгледа као да је љуто?
Ко у песми није одушевљен јесењим променама у природи?

Шта је забавно на великој јесењој купопродаји?

Песник шаљиво каже како нешто треба да продамо, а нешто да купимо. Допуни списак одговарајућим речима из песме.

ПРОДАЈЕМО! **КУПУЈЕМО!**

сунцобране кишобране

пахуљице

тротинете

машне

сокне

сејалице

сладолед

Које годишње доба испраћамо на јесењој купопродаји?
Које годишње доба нам долази после јесени?

Потражи и послушај композицију
„Све је пошло наопачке“.

Песма је текст који се
обично пише у стиху.

Стих је један ред у песми.
Неки стихови су дужи, а
неки су краћи.

Срећна Нова година

Трепти звезда плавим оком
на небу високом,
пршти, пршти бела стаза,
ево Деда Мраза.

На шубари му снег,
а **иње** у коси,
отвор'те му широм врата,
поклоне вам носи.

Мени лутку белу што уме да спава,
мени пушку праву да убијем лава.
Мени лопту гумену.
Мени лук и стрелу.

Мени пушку.
Мени лопту.
Мени лутку белу.

Свима много радости,
игре и песама.
Срећна Нова година
и нама и вама.

Душан Радовић

трепти – светлуца,
трепери

иње – ледене
иглице

- * Ко ноћу осветљава пут Деда Мразу?
Чиме су му прекривене шубара и коса?
- * Шта он доноси деци?
Зашто деца треба широм да му отворе врата?
- * Шта су деца желела да добију од Деда Мраза?
Који од тих поклона ти се највише допада? Објасни због чега.
- * Какве још поклоне деца прижељкују за Нову годину?
Шта ћемо једни другима пожелети за овај празник?

Напиши честитку Деда Мразу. Пожели му нешто необично.

Драги Деда Мразе,
Срећна ти Нова година!
Желим ти

Поздравља те

Деда Мраз
Северни пол

Када се потписујеш или упознајеш с неким, увек прво напиши или кажи своје име па презиме.

У ГОСТИМА

Позвао је мај све бубе на чај, од **осе** до **пчеле**, да се провеселе, тихе бубамаре, лептире, **бумбаре**, и ливадске **попце**, и рударе **ровце**.

Спремио је мај судове за чај, изнео у поље разнобојне шоље, позлаћене купе, **чутурице** скупе, и румене **зделе**, и **крчаге** беле.

Сипао је мај сваком мед у чај у црвене **лале**, у **звончиће** мале, у **хајдучку траву**, **перунику** плаву, у жуте **љутиће**, да заслади пиће.

Попио је свак, и лептирић лак, чаја пола литре, засвирале **цитре**, зачула се **труба** свирачица буба, из оближњег жбуна запева **жуна**.

Десанка Максимовић

хајдучка трава

звончићи

ровац

пчела

бумбар

здела

перунике

чутурица

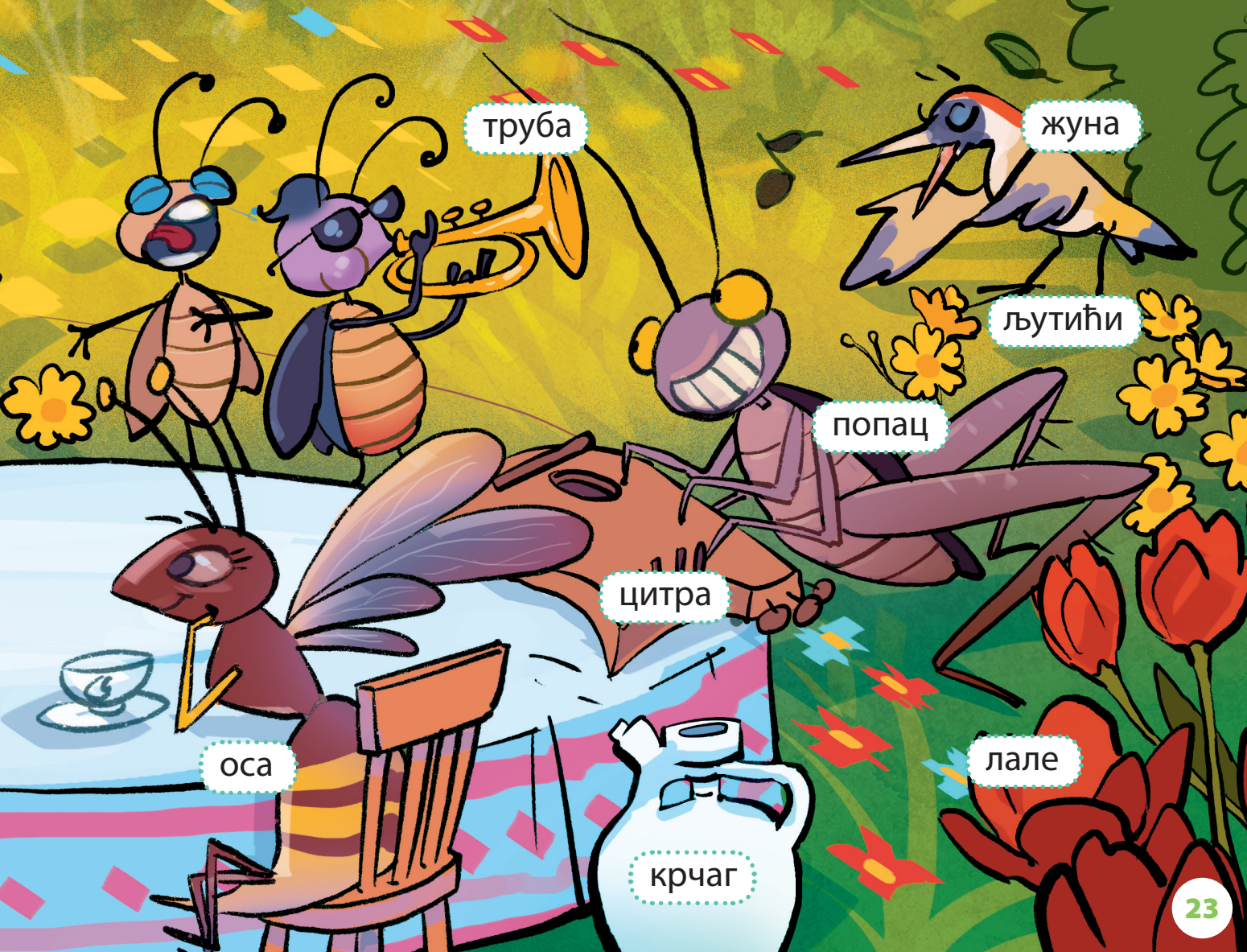
- * Ко је све позван на чајанку?
Да ли је мај добар домаћин? Објасни своје мишљење.
- * Како се осећају ливадске бубе у гостима?
По чему закључујеш како су гости расположени?
- * Пронађи у песми све речи које показују боју цвећа и судова
за чај. Допуни реченице тим речима.

Шоље су _____ . Купе су _____ .

Зделе су _____ . Крчази су _____ .

Лале су _____ . Перуника је _____ .

Љутићи су _____ .

Ливадско звонце

Бим-бам,
ударам,
већ је дан,
већ је дан.
Мрав пошао
на пут ран:
пчела пољем
тражи стан.

Бим-бам,
ударам,
да се буди
цвет и **кам**,
да трепавице
дремљивице
буде **срам**.

Бим-бам,
ударам,
мили већ
и пужић сам,
и миш слепи,
бунован,
побегао на таван.
Бим-бам,
ударам.

Десанка Максимовић

кам – камен

срам – стид, срамота

мили – споро се креће

бунован – сањив

- * Којим звуком се оглашава ливадско звонце? Шта оно саопштава?
- * Кога звонце жели да пробуди? Ко је и даље поспан?
- * Опиши шта у песми раде мрав, пчела и пужић.
- * Објасни због чега је слепи миш ујутру бунован. Зашто бежи на таван?
- * У песми се два стиха понављају неколико пута. Пронађи те стихове и подвуци их.

Опонашајте у одељењу сви заједно, у хору, звук ливадског звонца прво тихо, затим све гласније, па све тише и на крају шапатом.

бимммм-баммм-биммм-баммм-биммм-баммм-
биммм-баммм-биммм-баммм-биммм-
баммм-бимммм-баммм-бимммм-баммм

Како се крећу слепи мишеви

Слепи мишеви дању спавају, а ноћу лете. Није им потребан добар вид да би летели. Производе посебне звукове, који се одбијају када се сударе са препреком. Слепи мишеви их чују великим и веома осетљивим ушима.

Општа енциклопедија

ОБНАВЉАЛИЦА

1. Допуни реченице речима које недостају.

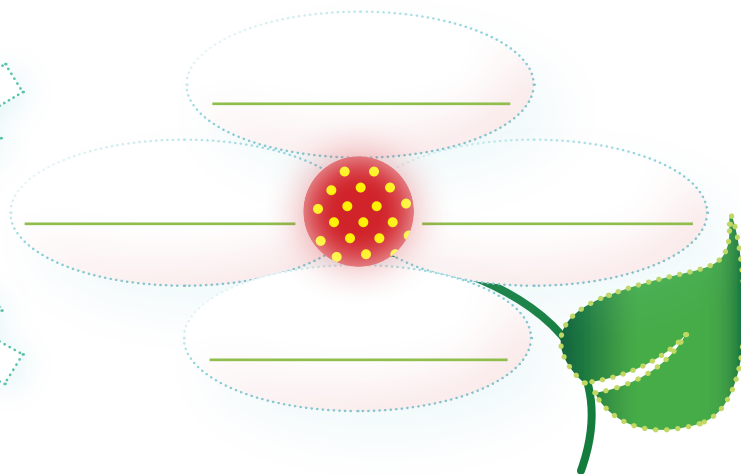
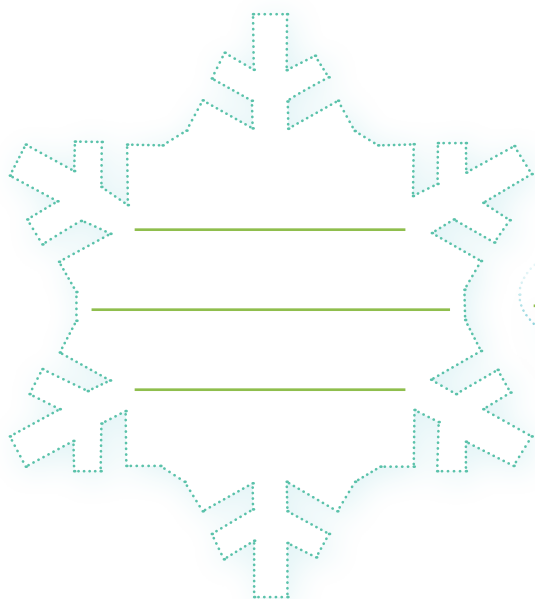
Песму „Ветар _____” написала је песникиња

Мира _____.

Песник Воја _____ написао је _____ „Пролеће”.

2. Размисли које речи могу да буду у истој групи.
Распореди их и упиши у пахуљу или на латице цвета.

рода, трава, шал, чизме, лала, април, Снешко Белић

3. Подвучи реченицу у којој се дечак правилно представио.

Поповић Миша се ја зovem.

Ја се зovem Поповић Миша.

Ја се зovem Миша Поповић.

4. Одгонетни загонетке. Правилно поређај испремештана слова и добићеш одгонетке.

Био је у пољу златна звезда мала
и наједном од ње лоптица постала
од звездица белих као перце лака,
а кад ветар дуне, лете пут облака.

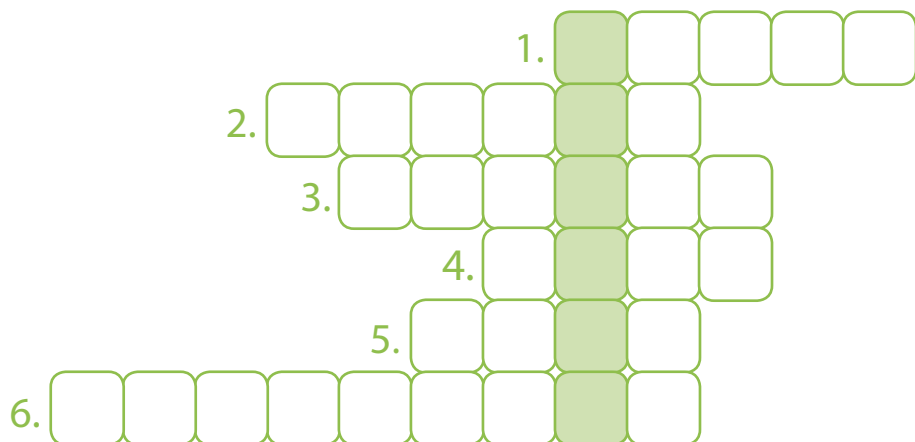
аксламач

Шиј што брже како бисмо
прве горе биле.
Нека буду беличасте
и налик на звонца
и са мало зеленог
навези га конца.

бибисаве

5. Реши укрштеницу и у обојеним квадратићима добићеш нову реч.

1. птица селица која најављује пролеће
2. птица која прави рупу у стаблу
3. животиња која се буди из зимског сна
4. први пролећни месец
5. птица која прави гнездо на димњаку
6. благ пролећни ветар

Ја сам чудо видео

Пуж и во се луку,
козе кола вуку,
свиња брке *суче*,
мачке рачун *уче*,
коњ на трани *сиава*,
зеу лути *преорава*,
вук на *друму* триси,
а трав буре носи,
рода жабе служи,
миш се с мачкат дружи.

суче – увија, упреда

преорава – прекопава,
преврће земљу

друм – пут

Народна песна

- * Шта те је изненадило у песми? Које чудо ти је најсмешније?
- * Наведи које животиње имају много већу снагу у овој песми него у стварном животу.
Због чега је чудна слика у којој се туку во и пуж?
- * Шта би се догодило кад би коњ покушао да се попне на грану?
Објасни шта се необично и смешно у песми дешава са родом и жабама.
Зашто је чудо кад се друже миш и мачка?
- * Зашто се песник нашалио са животињама?

Шаљива песма описује неки смешан и необичан догађај.
Док је читамо, смејемо се и забављамо.

Китова беба

Мајка **чеду** тепа:
„Слатки, мали сине”,
а он има девет
метара дужине.
Још му она **тепа**:
„Бебо моја мила”,
а та беба има
две хиљаде кила.

Гвидо Тартаља

чеду – дете

тепа – говори нежно, с љубављу

- * Шта те је насмејало у овој песми?
- * Колико је дугачка и тешка китова беба?
Како би се човек осећао када би је видео?
- * Подвуци речи којима мајка тепа свом детету. Прочитај их наглас.
Која осећања препознајеш у тим речима?
- * Наброј речи којима теби тепају. Која ти се од њих највише допада?

Реченицом се исказује обавештење, питање или заповест.

На крају сваке од тих реченица стоји другачији знак.

обавештење Китови живе у мору ●

питање Да ли је мали кит гладан ?

заповест Пливај до своје мајке !

Како китови уче да пливају

По рођењу, младунци сивог кита имају несигурне покрете. Понекад мајка мора да их држи на леђима на површини мора да би им помогла да дишу. Међутим, када постану старији, пливање на мајчиним леђима постаје игра.

Енциклопедија сисара

Дете

Дете није дете
Играчка за стрине и тете
Дете је дете
Да га волите и разумете

Нећете ми веровати
И велики песник **Гете**
Некада је био беба
И веома немирно дете

Бркати **Хајдук Вељко**
Што је **злотвору прашио пете**
У почетку је сисао палац
И био немогуће дете

Јунаци **космоса**
Што лете на друге планете
Прво су седели на ношама
А после су сели у **ракете**

Дете није дете
играчка за стрине и тете
дете је дете
да га волите и разумете

Љубивоје Ршумовић

Гете – немачки песник

Хајдук Вељко – српски јунак

злотвор – непријатељ

прашио пете – отерао, најурио

космос – свемир, васиона

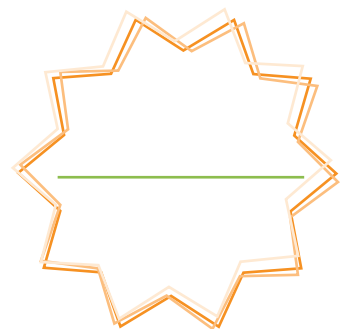
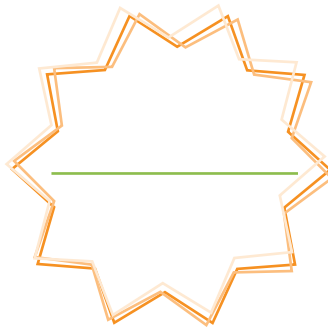
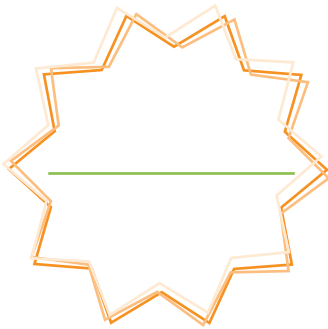
ракета – превозно средство за лет у свемир

- * Како су се понашали велики песници и јунаци кад су били деца? По чему су сви они били слични као мали? Има ли сличности између твог и њиховог понашања у раном детињству? Наведи их.
- * Зашто песник каже да дете није играчка за стрине и тетке? Коју важну поруку о понашању одраслих према деци откриваш у овој песми?

Упиши у звездице шта је све детету потребно да буде срећно.

Нацртај шта ћеш бити кад порастеш. Поред цртежа објасни због чега баш то желиш.

Кад порастем бићу

зато што _____

Тужибаба

(На сцени су са леве стране сто или катедра са столицом, а са десне стране једна школска клупа.
За катедром је учитељица, а у клупи су два дечака.)

ТУЖИБАБА (диже два њрсиа): Молим, учитељице, он ми је узео гуму!...

УЧИТЕЉИЦА: Добро, добро, вратиће ти је... Седи.

ТУЖИБАБА (седне).

ДЕЧАК (исмејава ња шајаџом): Молим, учитељице, молим, учитељице...

ТУЖИБАБА (ојет диже два њрсиа): Молим, учитељице, он ме исмејава...

УЧИТЕЉИЦА (уморно): Немој, Поповићу, да га исмејаваш...

ТУЖИБАБА (кези се нагмоћно): Еее!

ДЕЧАК: Тужибабо!

ТУЖИБАБА (скаче са месиа): Молим, учитељице, он ми каже да сам ја тужибаба!

УЧИТЕЉИЦА: Ниси ти тужибаба, седи само...

ТУЖИБАБА (обраћа се дечаку): Е, ето видиш да нисам!...

ДЕЧАК: Ниси ти тужибаба – ти си т у ж и д е д а!

ТУЖИБАБА (избезумљено скаче с месиа): Молим, учитељице, он каже да сам ја тужидеда!

УЧИТЕЉИЦА (лажно љуша): Није могуће!... Поповићу, Поповићу – буди миран!

ТУЖИБАБА (смеје се, сегајући на месео): Еее...
Учитељица ти је рекла да будеш миран!

сцена – позорница, бина

катедра – учитељичин сто у учионици

исмејава – подсмева се, руга се

ДЕЧАК: Ниси ти ни тужидеда – ти ниси ништа!

УЧИТЕЉИЦА (скочи): Молим, учитељице, он каже да сам ја – ништа!

УЧИТЕЉИЦА: А шта ти њему кажеш?

ТУЖИБАБА: И он није ништа!...

УЧИТЕЉИЦА: Е па у реду... Седите сада и будите мирни.

ТУЖИБАБА (сега на своје местио и радознало иледа шџа ће дечак да учини; овај не реатује, шџо тужибабу нервира; одједном скочи): Молим, учитељице, он ме г л е д а!

УЧИТЕЉИЦА: Шта кажеш?

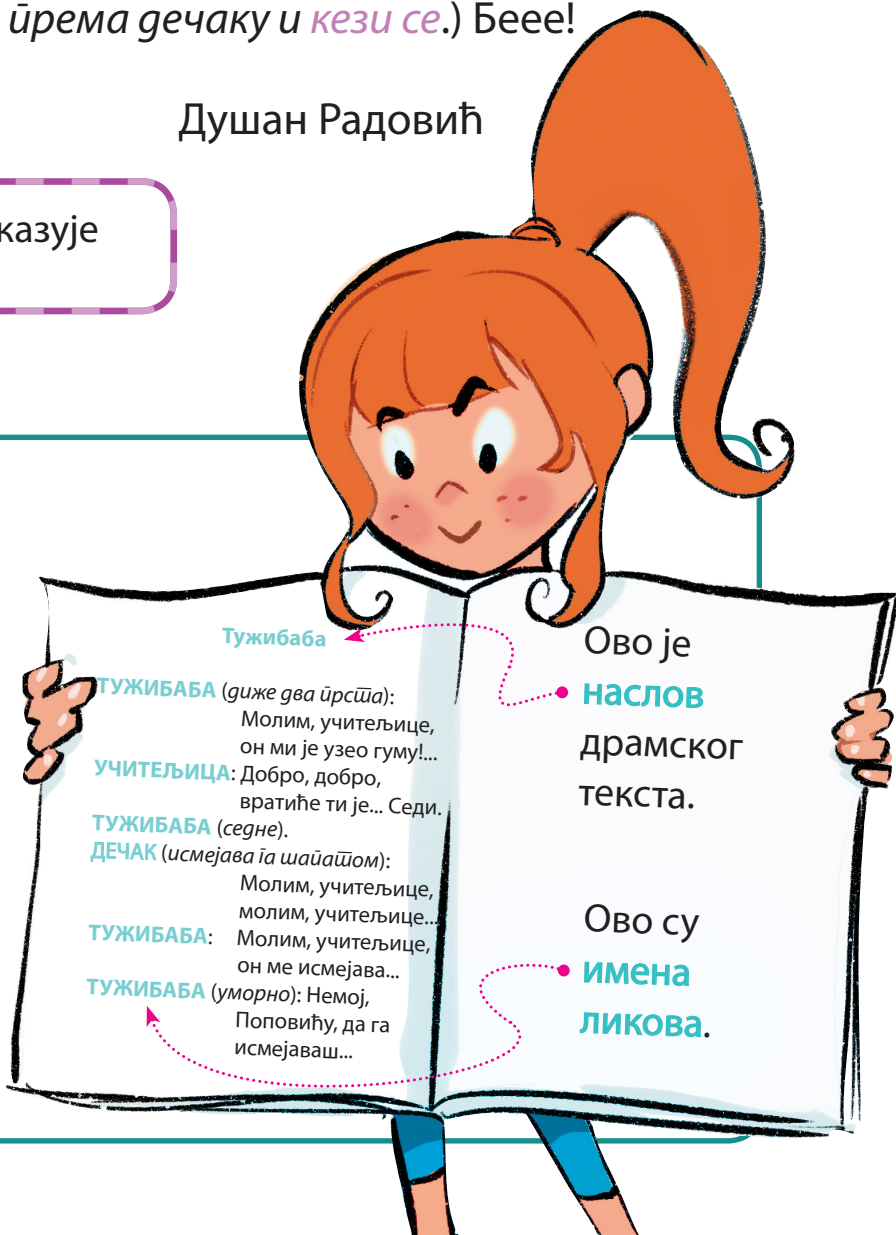
ТУЖИБАБА (џлачно): Молим, он ме стално овако – гледа! (Окреће се џрема дечаку и кези се.) Беее!

Душан Радовић

кези се – цери се, показује
зубе док се смеје

Драмски текст
је написан по
улогама.
У њему ликови
разговарају.
Глумци изводе
драмски текст на
сцени у позоришту.

Тужибабa

ТУЖИБАБА (дуже два џрсиа):
Молим, учитељице,
он ми је узео гуму!...

УЧИТЕЉИЦА: Добро, добро,
вратиће ти је... Седи.

ТУЖИБАБА (седне).
ДЕЧАК (исмејава ја шайаџом):
Молим, учитељице,
молим, учитељице...

ТУЖИБАБА: Молим, учитељице,
он ме исмејава...

ТУЖИБАБА (уморно): Немој,
Поповићу, да га
исмејаваш...

Ово је
• **НАСЛОВ**
драмског
текста.

Ово су
• **ИМЕНА**
ЛИКОВА.

- * Који ликови разговарају у овом драмском тексту?
За кога се каже да је тужибаба?
- * Због чега све Тужибаба тужи дечака учитељици?
Допуни реченице одговарајућим речима из текста.
Он ми је узео _____!
Он ме _____!
Он ми каже да сам ја _____!
Он каже да сам ја _____!
Он каже да сам ја _____!
Он ме стално овако _____!
- * Како се Тужибаба понаша када учитељица опомене другог дечака?
Образложи због чега је Тужибаба свађалица и размажен.
Да ли је он могао да реши проблем без тужакања? Објасни како.
- * Шта ти се није допало у понашању дечака Поповића?
Чиме је он показао да ипак не жели више да се препире?
- * Зашто тужакање због ситница није другарски поступак?
Када се ипак треба учитељици пожалити на нечије понашање?
- * Место радње у тексту „Тужибаба“ је:
а) школско двориште б) учионица в) позорница
Заокружи слово испред тачног одговора.
- * Који део текста ти је помогао да сазнаш где се дешава радња?

Реши ребус.

П = Т

Правила лепог понашања у позоришту зову се **позоришни бонтон**.

Знаш ли неко правило позоришног бонтона?

Знам. Не уноси храну, грицкалице и сокове у салу!

Знам и ја! Не шушкај и не шапући док траје представа! Јер то смета и глумцима и публици!

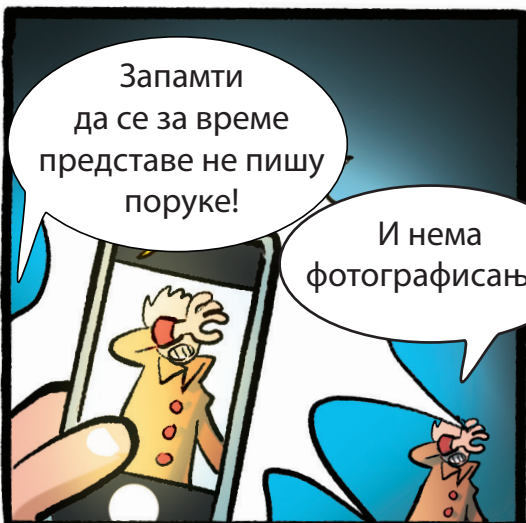
А шта публика треба да уради пре почетка представе?

Сви треба да искључе тон на мобилним телефонима.

Запамти да се за време представе не пишу поруке!

И нема фотографисања!

На крају представе аплаудирај глумцима.

Изађи из сале тек када глумци оду са сцене.

Ето, научили смо нешто ново о позоришном бонтону.

Браво! Аплауз за нас!

Ово је твоја карта за позоришну представу за децу.

Како се зове представа коју ћеш гледати? _____

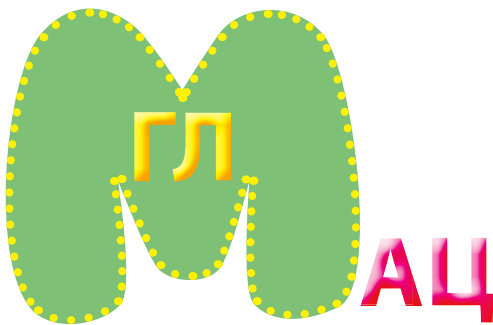
У ком реду седиш? _____

Који је број твог седишта? _____

У колико сати почиње представа? _____

Реши ребус.

Одгонетни загонетку.

Многе речи ређам, слажем,
Али главну реч не кажем.
Ипак, ко ми речи схвати,
Сам ће ону главну дати.
А то исто и сад важи –
Да ме нађе ко ме тражи.
Пронађи ме, погоди ме –
Ту је негде моје име.

(неказгато)
